

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Tomáš Machurek
advokát
IČO 662 37 823
Jakubská 121/1
602 00 Brno

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
110 00 Praha 1

Zástupce

Mgr. Robert Němec, LL.M.
advokát
IČO 662 41 821
Jáchymova 26/2
110 00 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/360/2017 - 14

Praha 5. 12. 2018

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 5. 4. 2017 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 6. 8. 2012 a zaplacení částky ve výši 126.086 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % p.a. z částky 76.586 Kč ode dne 18. 2. 2017 do zaplacení (původní návrh znějící na částku 76.586 Kč s příslušenstvím upřesněn podáním ze dne ze dne 11. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/360/2017 – 9, a ze dne ze dne 14. 11. 2018, č. j. FA/SR/ZP/360/2017 - 13), takto:

- I. Instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku ve výši 5.206 Kč (slovy pět tisíc dvě stě šest korun českých) s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 5.206 Kč od 18. 2. 2017 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci nálezu.
- II. Návrh navrhovatele, ■, se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.
- III. Instituce, Česká pojišťovna a.s., je povinna zaplatit sankci podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 15.000 Kč (slovy patnáct tisíc korun českých) na účet Kanceláře finančního arbitra, č. ú. 19-3520001/0710, vedený u České národní banky, var. symbol 3602017, konst. symbol 558, a to do 15 dnů od právní moci nálezu.

Odůvodnění:

1 Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy, kterou s Institucí uzavřel, mimo jiné pro rozpor se zákonem a neurčitost, a vydání bezdůvodného obohacení z neplatné pojistné smlouvy ve výši rozdílu vzájemných plnění stran smlouvy spolu se zákonným úrokem z prodlení.

Finanční arbitr zjistil, že dne 6. 8. 2012 uzavřel Navrhovatel s Institucí pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako *Vision4Life*, s počátkem pojištění dne 13. 8. 2012 a pojistnou dobou 30 let, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití, s garantovanou pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč, a s měsíčním běžným pojistným ve výši 2.500 Kč (dále jen „Pojistná smlouva“).

Finanční arbitr zjistil, že Pojistná smlouva obsahuje prohlášení pojistníka, že „[j]ako pojistník potvrzují, že jsem při uzavření pojistné smlouvy převzal(a) pojistné podmínky, verze ŽP-VPP-DIMUNI-0001 a ŽP-DPP-DIMUNI-0001 a modelový příklad k tomuto typu pojištění na CD a byl(a) s nimi seznámen(a)“. Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy nestaly Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění ve verzi ŽP-VPP-DIMUNI-0001 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky životního pojištění ve verzi ŽP-DPP-DIMUNI-0001 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“).

Pojistná smlouva je smlouvou, ve které se sjednává pojištění pro případ smrti nebo dožití, tedy smlouvou o životním pojištění ve smyslu § 54 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), resp. ve znění účinném ke dni uzavření Pojistné smlouvy.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel Pojistnou smlouvu neuzavřel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak ho definují hmotněprávní předpisy. Finanční arbitr tedy pro účely tohoto řízení považuje Navrhovatele za spotřebitele, který může být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je pojišťovnou a podle Pojistné smlouvy i pojistitelem, může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, protože se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem ve smyslu § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 a 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českých soudů.

2 Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že Pojistnou smlouvu uzavřel prostřednictvím pojišťovacího zprostředkovatele, společnosti OVB Allfinanz, a.s., se sídlem Baarova 1026/2, 140 00 Praha (dále jen „Pojišťovací zprostředkovatel“).

Navrhovatel tvrdí, že Pojistná smlouva je absolutně neplatná pro nezpůsobilost Instituce ji uzavřít ve smyslu § 38 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění ke dni uzavření Pojistné smlouvy (dále jen „starý občanský zákoník“), protože dominantní složku tvoří investiční část a pojišťovací složka je v Pojistné smlouvě pouze formální. Navrhovatel dovozuje, že předmětem Pojistné smlouvy vůbec není pojištění.

Navrhovatel namítá absolutní neplatnost Pojistné smlouvy z důvodu její neurčitosti ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku. Navrhovatel tvrdí, že v Pojistné smlouvě došlo k neurčitému sjednání podstatné náležitosti, a to stanovení rozsahu pojistného plnění. Navrhovatel odkazuje, že rozsah nároků z Pojistné smlouvy je upraven v článku 2 bodu 1 Doplnkových pojistných podmínek s tím, že rozsah plnění je vždy závislý na kapitálové hodnotě pojištění a pro stanovení její výše je klíčový pojem pojistné. Navrhovatel namítá neurčitost pojmů „kapitálová hodnota pojištění“, „počáteční“, „správní náklady“, „pojistné“, „běžné pojistné“ a „rizikové pojistné“, která znemožňuje Navrhovateli dovodit rozsah pojistného plnění. Navrhovatel argumentuje, že Pojistná smlouva ani pojistné podmínky

nerozlišují mezi pojmem pojistné a běžné pojistné. Nejasnost tohoto pojmu způsobuje potíže při výkladu jednotlivých ustanovení Doplnkových pojistných podmínek, které jsou zásadní pro stanovení výše kapitálové hodnoty pojištění. Kapitálová hodnota se člení na kapitálovou hodnotu s garantovanou technickou úrokovou mírou a negarantovanou. Navrhovatel odkazuje na bod 2.5 Doplnkových pojistných podmínek, podle kterého se kapitálová hodnota snižuje o rizikové pojistné, počáteční a správní náklady a poplatky a zároveň se zvyšuje o zaplacené pojistné, které však musí obsahovat i rizikové pojistné, počáteční a správní náklady a poplatky. Navrhovatel tvrdí, že Doplnkové pojistné podmínky nespécifikují způsob rozúčtování rizikového pojistného, počátečních nákladů a správních nákladů a poplatků mezi jednotlivé kapitálové hodnoty. Navrhovatel odkazuje na bod 2.6 Doplnkových pojistných podmínek, podle kterého Instituce blíže nespécifikovanou část pojistného umísťuje do kapitálové hodnoty s garantovanou úrokovou mírou, ačkoliv Navrhovatel alokoval 100 % pojistného.

Navrhovatel tvrdí, že výši počátečních a správních nákladů nelze na základě Pojistné smlouvy stanovit, protože dokument „Přehled poplatků“ mu nebyl předán a Navrhovatel s ním nebyl seznámen. Navrhovatel namítá, že Instituce informaci o způsobu účtování poplatků neuváděla ani na obchodních místech ani na internetových stránkách. Navrhovatel tvrdí, že odkaz na „Přehled poplatků“ nebyl obsažen ani ve včleňovací klauzuli na listině, kterou Navrhovatel podepsal, ale byl skryt v textu pojistných podmínek. Navrhovatel argumentuje, že je nedostatečné, aby byl při podpisu Pojistné smlouvy seznámen s existencí počátečních a správních nákladů a poplatků, ale nikoli s jejich výší.

Navrhovatel namítá, že z Pojistné smlouvy nevyplývá způsob, jakým se bude oprávněná osoba podílet na výnosech pojistitele v souladu s § 4 odst. 1 písm. g) zákona o pojistné smlouvě, protože podle článku 2 bodu 3.1 Doplnkových pojistných podmínek má oprávněná osoba právo na podíl na výnosech pojistitele za předpokladu, že o tom rozhodne představenstvo společnosti, a v rozsahu, který představenstvo společnosti určí. Navrhovatel argumentuje, že takové ujednání je nepřiměřeným ustanovením ve smyslu § 56 odst. 3 písm. c) starého občanského zákoníku.

Navrhovatel odkazuje na rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 8. 3. 2018, č. j. 25 Co 430/2017 – 190, podle kterého by finanční arbitr měl dovodit neplatnost Pojistné smlouvy pro rozpor se zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, z důvodu, že Pojistná smlouva byla uzavřena bez předchozího informování Navrhovatele o relevantních údajích týkajících se nákladové struktury pojistného.

Navrhovatel argumentuje, že finanční arbitr je povinen vzájemně poskytnutá plnění z Pojistné smlouvy zúčtovat ve smyslu § 457 starého občanského zákoníku před připsáním námítky promlčení. K vypořádání vzájemných plnění dochází k okamžiku, kdy nárok na vydání bezdůvodného obohacení vznikl a v takovém okamžiku nemůže být promlčen.

Navrhovatel dovozuje, že Instituce jednala při sjednávání Pojistné smlouvy úmyslně s cílem obohatit se na úkor Navrhovatele, když vědomě nesjednala výši nákladů, poplatků a rizikového pojistného a když nikdy nezamýšlela poskytnout Navrhovateli plnění v rozsahu sjednaném Pojistnou smlouvou. Navrhovatel tvrdí, že Instituce nejpozději od zveřejnění úředního sdělení České národní banky ze dne 2. 5. 2012 věděla, že je povinna poskytnout úplné a pravdivé informace o nabízeném pojištění.

Navrhovatel argumentuje, že námítku promlčení vnesla Instituce v rozporu s dobrými mravy. Neplatnost Pojistné smlouvy způsobila podle tvrzení Navrhovatele výhradně Instituce, dále by měl finanční arbitr podle Navrhovatele zohlednit časovou asymetrii plnění smluvních stran a dlouhodobost Pojistné smlouvy. Instituce se podle Navrhovatele snaží námítkou promlčení profitovat z časové asymetrie vzájemně poskytnutých plnění a připsáním námítky promlčení by podle Navrhovatele Instituce získala více než by získala z platné Pojistné smlouvy. Navrhovatel s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, dovozuje, že Instituce se nedovolává principu právní

jistoty v podobě námitky promlčení v dobré víře, protože si musela být vědoma, že porušuje svou povinnost vykonávat svou činnost s odbornou péčí, a že Pojistná smlouva může být shledána neplatnou.

Pokud jde o subjektivní promlčecí dobu, Navrhovatel argumentuje, že pro určení počátku jejího běhu je podle judikatury Nejvyššího soudu podstatné, kdy se oprávněný dozví takové okolnosti, které jsou relevantní pro uplatnění jeho práva u soudu. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy je to pak okamžik, kdy se oprávněný dozví okolnosti, z nichž lze dovodit, že smlouva je neplatná, a proto podle Navrhovatele subjektivní promlčecí doba začala plynout až v den konzultace s právním zástupcem, tedy dne 29. 1. 2017. Navrhovatel odkazuje na kampaň „takové lepší spoření“ v rámci které prezentovala Instituce podle tvrzení Navrhovatele produkt investičního životního pojištění jako spoření.

Navrhovatel vznáší námitku promlčení vůči případným nárokům Instituce na vrácení plnění v souvislosti s Pojistnou smlouvou.

Navrhovatel rozporuje údaje o strhávaných nákladech sdělených v řízení Institucí.

Z výše uvedených důvodů Navrhovatel požaduje, aby finanční arbitr určil ve výroku nálezu, že Pojistná smlouva je neplatná a rozhodl o tom, že Instituce je povinna zaplatit Navrhovateli částku 126.086 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % p.a. z částky 76.586 Kč ode dne 18. 2. 2017 do zaplacení (viz přípis ze dne 11. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/360/2017 – 9, a ze dne ze dne 14. 11. 2018, č. j. FA/SR/ZP/360/2017 - 13). Právní zájem na určení neplatnosti ve výroku nálezu Navrhovatel odůvodňuje uplatňováním daňového zvýhodnění. Navrhovatel argumentuje, že vylíčený skutkový stav je možné posoudit i s ohledem na škodu, která Navrhovateli vznikla ve výši neoprávněně uhrazených nákladů a poplatků v důsledku protiprávního jednání Instituce.

3 Tvrzení Instituce

Instituce odmítá oprávněnost nároku Navrhovatele, který vznesl v řízení před finančním arbitrem.

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Pojistnou smlouvu prostřednictvím Pojišťovacího zprostředkovatele. Instituce tvrdí, že Navrhovatel pracoval jako spolupracovník Pojišťovacího zprostředkovatele a na uzavření Pojistné smlouvy se podílel jako tzv. tipař, kdy za tuto činnost získal odměnu.

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Pojistnou smlouvu prostřednictvím Pojišťovacího zprostředkovatele. Instituce tvrdí, že Navrhovatel před podpisem Pojistné smlouvy obdržel formulář Pojistné smlouvy, Všeobecné pojistné podmínky a Doplnkové pojistné podmínky a byl seznámen s modelací průběhu pojištění. Podpisem Pojistné smlouvy Navrhovatel potvrdil, že se s pojistnými podmínkami seznámil. Instituce tvrdí, že Navrhovateli nic nebránilo v tom, aby si před podpisem Pojistné smlouvy vyžádal delší časový prostor pro prostudování Pojistné smlouvy a pojistných podmínek.

Instituce argumentuje, že na Navrhovatele je třeba pohlížet jako na průměrného spotřebitele, přičemž ochrana spotřebitele má své meze a v žádném případě ji nelze pojímat jako obranu jeho lehkomyšlnosti a neodpovědnosti. Pokud byl Navrhovatel v omylu při uzavření Pojistné smlouvy, zavinil si takový omyl vlastní nedbalostí a nejedná se tak o omyl omluvitelný.

K námitkám Navrhovatele o neurčitosti pojmů „pojistné“ a „běžné pojistné“ Instituce odkazuje, že tyto termíny jsou definovány zákonem o pojistné smlouvě a v uvedeném smyslu je Instituce používá v pojistných podmínkách. Rizikové pojistné je úplatou za pojištění rizika smrti nebo jiného rizika pojištěného pojištěním sjednaným pojistnou smlouvou. Instituce tvrdí, že ke snižování kapitálové hodnoty o rizikové pojistné za základní pojištění, počáteční a správní náklady a poplatky dochází k 1. dni každého účtovacího období, kdežto

ke zvýšení kapitálové hodnoty o zaplacené pojistné dochází kdykoli v průběhu zúčtovacího období v závislosti na okamžiku připsání platby pojistného na účet.

Instituce rozporuje námitku Navrhovatele, že Pojistná smlouva neobsahuje dostatečnou specifikaci způsobu určení rozsahu pojistného plnění. Instituce argumentuje, že závazky spojené s uzavřeným životním pojištěním nejsou rozúčtovány mezi jednotlivé kapitálové hodnoty, ale jsou hrazeny pouze z kapitálové hodnoty s garantovanou úrokovou mírou. Do kapitálové hodnoty garantované je umístěna taková část běžného pojistného, která pokryje závazky s uzavřenou pojistnou smlouvou životního pojištění a dále pak taková část pojistného, kterou do této kapitálové hodnoty alokoval sám pojistník. Instituce tvrdí, že si s Navrhovatelem nesjednala, že se Navrhovatel bude podílet na výnosech pojistitele, a protože zákon o pojistné smlouvě vyžaduje uvedení takového ujednání, jen když bylo podílení se na výnosech dohodnuto, Pojistná smlouva logicky takové ujednání neobsahuje.

Instituce tvrdí, že netajila ani netají žádný důležitý údaj o pojistných smlouvách. O samotné existenci nákladů byl Navrhovatel informován v bodu 2.5 a dále v čl. 1 bodu 3 Doplňkových pojistných podmínek.

Instituce odmítá tvrzení Navrhovatele o tom, že v souvislosti s Pojistnou smlouvou nepřebírá pojistné riziko a nebyla tak způsobilá k právním úkonům. Instituce odmítá, že by uzavřená Pojistná smlouva byla v rozporu se zákonem o pojistné smlouvě, nebo že by došlo k překročení jejího podnikatelského oprávnění. Instituce dodává, že i kdyby na její straně došlo k překročení podnikatelského, tedy licenčního oprávnění, tato skutečnost by sama o sobě nemohla být důvodem neplatnosti Pojistné smlouvy.

Instituce tvrdí, že si Pojistnou smlouvou sjednala s Navrhovatelem platný závazek poskytnout Navrhovateli pojistné plnění v případě nahodilé události, tj. smrti nebo dožití, přičemž pojistné plnění je vázáno na hodnotu tzv. podílových jednotek, tedy investičních podílů.

Instituce namítá, že v případě, že by byla nucena vydat Navrhovateli veškeré dosud uhrazené pojistné v rámci Pojistné smlouvy, pak by došlo k bezprecedentnímu zvýhodnění Navrhovatele, neboť Instituce mu nejen poskytla pojistné krytí, ale zároveň také dlouhodobě spravovala finance Navrhovatele v investiční složce.

Instituce tvrdí, že Pojišťovací zprostředkovatel jednal při sjednání Pojistné smlouvy s Navrhovatelem s odbornou péčí, když informoval Navrhovatele o sjednávaném produktu a rizicích spojených s investováním finančních prostředků. Instituce argumentuje, že pojišťovací agent odpovídá samostatně za škody, které svou činností jinému způsobí.

Instituce vznáší námitku promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy ve smyslu § 49a starého občanského zákoníku, když promlčecí doba začala běžet den následující po uzavření Pojistné smlouvy, a práva na vydání bezdůvodného obohacení pro případ celkové či částečné neplatnosti Pojistné smlouvy. Instituce tvrdí, že Navrhovatel se o své tvrzené újmě dozvěděl prostřednictvím výročních dopisů.

Instituce přípisem ze dne 12. 11. 2018, č. j. FA/SR/ZP/360/2017 – 12, vznesla námitku započtení plnění vyplacených Navrhovateli po 5. 4. 2014.

4 Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu. Navrhovatel sdělil, že je ochotný k uzavření smíru za podmínky, že mu Instituce vrátí veškeré jím uhrazené pojistné snížené o rizikové pojistné a určitou část správních nákladů a dále zaplatí náhradu nákladů právního zastoupení. Instituce trvala na zamítnutí podaného návrhu.

Smírného řešení se nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

5 Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů nebo Ústavního soudu. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, a aby rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení platnosti Pojistné smlouvy a s tím související nárok na vydání bezdůvodného obohacení spolu se zákonným úrokem z prodlení.

5.1 *Skutková zjištění*

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že

- a) Navrhovatel s Institucí uzavřeli dne 6. 8. 2012 Pojistnou smlouvu, s počátkem pojištění ode dne 13. 8. 2012, s pojistnou dobou 30 let, s měsíčním běžným pojistným ve výši 2.500 Kč, sjednanou garantovou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč ve variantě SOUČET, s umístěním 30 % běžného pojistného do dynamického fondu fondů, s umístěním 30 % běžného pojistného do fondu korporátních dluhopisů, s umístěním 20 % běžného pojistného do fondu nových ekonomik, s umístěním 20 % běžného pojistného do vyváženého fondu fondů a umístěním 100 % mimořádného pojistného do kapitálové hodnoty s vyhlášenou úrokovou mírou (*zjištěno z textu Pojistné smlouvy ve znění dodatku k Pojistné smlouvě ze dne 12. 9. 2012*);
- b) placení běžného pojistného probíhalo mimo jiné pravidelným mimořádným výběrem z mimořádného pojistného, poslední platbu pojistného zaplatil Navrhovatel prostřednictvím pravidelného mimořádného výběru dne 13. 12. 2016 ve výši 980 Kč, celkem Navrhovatel Instituci do zániku pojištění uhradil 189.940 Kč, Navrhovatel tak učinil mimořádné výběry v celkové výši 51.940 Kč, Instituce Navrhovateli vrátila přeplatek na pojistném ve výši 2.440 Kč dne 11. 1. 2017 (*zjištěno z výpisu zaplaceného pojistného předloženého Institucí dne 26. 9. 2017*);
- c) pojištění sjednané Pojistnou smlouvou zaniklo na základě výpovědi pojištění ze dne 5. 10. 2016 s výplatou odkupného ve výši 61.414 Kč dne 23. 12. 2016 (*zjištěno ze shodných tvrzení stran, z výpovědi pojištění a z výpisu předepsaného a zaplaceného pojistného předloženého Institucí dne 26. 9. 2017, z dokumentu „Sdělení o zániku pojištění s výplatou odkupného“ ze dne 21. 12. 2016, předloženého Navrhovatelem i Institucí*).

5.2 *Rozhodná právní úprava*

Navrhovatel a Instituce uzavřeli Pojistnou smlouvu za účinnosti zákona o pojistné smlouvě a starého občanského zákoníku. Podle § 1 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že „[n]ejsou-li některá práva a povinnosti účastníků soukromého pojištění upravena tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem, řídí se občanským zákoníkem.“

Podle § 3028 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014 a nahradil zákon o pojistné smlouvě i starý občanský zákoník, se tímto zákonem (myšleno novým občanským zákoníkem) „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“, přičemž podle odstavce 3 téhož ustanovení se právní poměry, na které se nevztahuje odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná), a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí činnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy, tedy zákonem o pojistné smlouvě a starým občanským zákoníkem.

Na pojistnou smlouvu obecně, a tedy i na Pojistnou smlouvu, je současně nutno nahlížet jako na tzv. absolutní neobchod (absolutní občanskoprávní vztah) a rovněž jako na smlouvu spotřebitelskou, jelikož naplňuje znaky uvedené v ustanovení § 52 starého občanského zákoníku, kdy na jedné straně Pojistné smlouvy stojí Instituce jako osoba, která při uzavírání a plnění Pojistné smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, a na straně druhé Navrhovatel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která při uzavírání a plnění Pojistné smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

Finanční arbitr při rozhodování sporu musí na Navrhovatele pohlížet minimálně jako na tzv. průměrného spotřebitele, definice průměrného spotřebitele je explicitně obsažena například v bodu 18 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. 5. 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004. Průměrným spotřebitelem se rozumí spotřebitel, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory. Shodné pojetí převzal i Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006, nebo v rozhodnutí ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1057/2009.

Praktickým projevem spotřebitelské ochrany je pak zejména zákaz tzv. zneužívajících klauzulí, ujednání, která ve smyslu § 56 starého občanského zákoníku zakládají v rozporu s požadavkem dobré víry a k újmě spotřebitele, značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Kritérium posuzování nerovnováhy v právech a povinnostech stran, resp. vážnost jeho aplikace, je pak umocněno tím, že se jedná o adhezní smlouvu, tedy o smlouvu spadající do kategorie smluv, kterou typizuje skutečnost, že obsah práv a povinností právního vztahu není dán vyjednáváním stran, ale záměrem, vůlí smluvní strany v postavení dodavatele.

5.3 Rozhodná smluvní úprava

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by Navrhovatel neměl před podpisem Pojistné smlouvy k dispozici všechny potřebné dokumenty a nemohl si je tedy řádně prostudovat, případně že by nemohl podpis Pojistné smlouvy odložit o dobu k jejich prostudování potřebnou. Naopak, i sám Navrhovatel potvrdil, že při uzavření Pojistné smlouvy Všeobecné pojistné podmínky a Doplňkové pojistné podmínky obdržel a s jejich obsahem se seznámil.

Právní vztah založený Pojistnou smlouvou se tedy řídí Pojistnou smlouvou, Všeobecnými pojistnými podmínkami a Doplňkovými pojistnými podmínkami.

5.4 Posouzení platnosti Pojistné smlouvy

Finanční arbitr posuzoval, zda smluvní ujednání Doplňkových pojistných podmínek o strhávání nákladů, rizikovém pojistném a odkupném, a dále ujednání o podstatných náležitostech pojistné smlouvy, jsou určitá ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského

zákoníku, podle kterého: „[p]rávní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.“

Podle § 7 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě musí mít pojistná smlouva písemnou formu, s výjimkou případů, kdy zakládá pojištění s pojistnou dobou kratší než 1 rok (krátkodobé pojištění). Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 32 Odo 1242/2005, že „[j]de-li o právní úkon, pro který je stanovena pod sankcí neplatnosti písemná forma, musí určitost obsahu projevu vůle vyplývat z textu listiny, na níž je tento projev vůle zaznamenán.“

Všechna ujednání Pojistné smlouvy tedy musí být písemná a zaznamenána určitě a srozumitelně. Určitost je chápána jako kvalita obsahu právního úkonu (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1122/2010: „*Určitost představuje kvalitu obsahu právního úkonu; právní úkon je neurčitý, jestliže se jednajícím nezdařilo jednoznačným způsobem stanovit obsah vůle, přičemž neurčitost tohoto obsahu nelze odstranit a překlentout ani za použití výkladových pravidel.*“).

Právní úkon není neurčitý, lze-li jeho obsah vyložit výkladem, viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005: „*Závěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevít.*“

5.4.1. Ujednání o počátečních a správních nákladech

Finanční arbitr z Tabulky měsíčního rizikového pojistného a nákladů za dobu trvání pojištění zjistil, že Instituce (do 21. 12. 2016) odečítala měsíčně z kapitálové hodnoty pojištění správní náklady ve výši 150 Kč (celková výše správních nákladů za dobu trvání pojištění činí 7.950 Kč) a počáteční náklady ve výši 241,22 Kč (výše počátečních nákladů dané smlouvy k počátku pojištění činila 62.872 Kč).

Podle čl. 1 bodu 3.1 Doplňkových pojistných podmínek platí, že „*3.1. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně matematických zásad.*“

Z Doplňkových pojistných podmínek není ani výkladem seznatelná reálná výše ani způsob, který by vedl ke stanovení poměrné výše nákladů k placenému běžnému měsíčnímu pojistnému, které Instituce Navrhovateli strhává. Doplňkové pojistné podmínky nejsou doplněny žádným dalším ujednáním, které by upřesňovalo výši počátečních a správních nákladů.

Z Doplňkových pojistných podmínek vyplývá, že Instituce uplatňuje na vrub Navrhovatele jisté náklady, ty však nelze v rámci smluvního textu v žádné podobě identifikovat, resp. individualizovat, a nelze tudíž ani určit výši těchto počátečních nákladů a jiných nákladů a to ani přibližně, což potenciálně vede k absurdnímu důsledku stržení, např. každého celého běžného pojistného.

Je pak právně irelevantní vzhledem k posuzování platnosti strhávání počátečních a správních nákladů, že se Navrhovatel a Instituce Pojistnou smlouvou po určitou dobu řídili. Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 22 Cdo 910/98, že „*[p]latné právo neumožňuje zpětné zhojení vad právních úkonů absolutně neplatných (konvalidaci).*“

Přístup a závěry finančního arbitra jsou též v souladu se závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 3. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 661/2008, kde v tomto sporu podle článku X, bod 2.6 leasingové smlouvy v případě úplného zničení nebo odcizení předmětu leasingu náležely žalobkyni (leasingové společnosti) mj. „*odúročené finanční služby*“. Smlouva samotná, ani obchodní podmínky však nestanovily, jakým způsobem má být odúročení finanční služby provedeno, pojem finanční služby nedefinují, tento pojem není uveden ani

ve splátkovém kalendáři. Soud prvého stupně proto došel k závěru, že ujednání obsažené v článku X, bod 2.6 obchodních podmínek, které jsou nedílnou součástí smlouvy mezi účastníky uzavřené (podle jejíhož obsahu vztahy mezi účastníky posuzoval), je absolutně neplatné podle § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku. Nejvyšší soud tento názor potvrdil, když „[s] ohledem na skutková zjištění soudy učiněná vztahující se k obsahu smlouvy a obchodních podmínek i splátkového kalendáře jako jejích součástí považuje dovolací soud za správný závěr o neurčitosti pojmu "odúročená finanční služba" a s tím související závěr o neplatnosti příslušné části článku X. bod 2.6. smlouvy podle § 37 odst. 1 obč. zák“.

Ujednání o strhávání počátečních a správních nákladů v čl. 1 bodu 3.1 Doplňkových pojistných podmínek je s ohledem na výše uvedené neurčité a podle § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatné.

5.4.2. Ujednání o rizikovém pojistném

Čl. 1 bod 1.8 a 1.9 Doplňkových pojistných podmínek upravuje rizikové pojistné takto: „1.8. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za základní pojištění. 1.9. Výše rizikového pojistného za jednotlivá pojištění je uvedena v Přehledu poplatků. Rizikové pojistné za základní pojištění stanoví pojistitel podle pojistně matematických zásad, především s ohledem na pohlaví a věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální zúčtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného...“.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Instituce (do dne 21. 12. 2016) odečítala měsíčně z kapitálové hodnoty pojištění rizikové pojistné za pojištění rizika smrti v rozmezí od 1,72 Kč do 1,81 Kč.

V Pojistné smlouvě ani v Doplňkových pojistných podmínkách nebo jiných smluvních dokumentech, které tvoří součást Pojistné smlouvy, přitom není sjednána výše rizikového pojistného, které si Instituce strhává na pojištění smrti (tj. výše, v jaké Instituce rizikové pojistné strhávala, nemá jakoukoliv oporu ve sjednané Pojistné smlouvě).

Ujednání čl. 1 bodu 1.8 a 1.9 Doplňkových pojistných podmínek jsou neplatná z důvodu neurčitosti ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku a finanční arbitr odkazuje na důvody, kvůli kterým shledal neplatnost ujednání o počátečních a správních nákladech.

5.4.3. Podstatné náležitosti Pojistné smlouvy

Podle § 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že „[p]ojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.“

Podstatnou náležitostí pojistné smlouvy je tedy jednak závazek pojistitele „v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění“ a proti tomu závazek pojistníka platit pojistné.

Další náležitosti pojistné smlouvy upravuje § 4 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě: „Pojistná smlouva obsahuje vždy a) určení pojistitele a pojistníka, b) určení oprávněné osoby, c) určení, zda se jedná o pojištění škodové nebo obnosové, d) vymezení pojistného nebezpečí a pojistné události, e) výši pojistného, jeho splatnost a údaj o tom, zda se jedná o pojistné běžné nebo jednorázové, f) vymezení pojistné doby a doby, na kterou byla pojistná smlouva uzavřena, g) v případě pojištění osob, bylo-li dohodnuto, že se oprávněná osoba bude podílet na výnosech pojistitele, způsob, jakým se oprávněná osoba na těchto výnosech bude podílet.“

Navrhovatel napadá určitost sjednaného rozsahu pojistného plnění, určitost vymezení pojistného, vymezení způsobu, jakým se oprávněná osoba bude podílet na výnosech, a dále skutečnost, že Instituce převzala pojistné riziko.

Úpravu pojistného plnění si v Pojistné smlouvě sjednali Navrhovatel a Instituce v čl. 2 bod 1 „Rozsah nároků“ Doplnkových pojistných podmínek následovně:

„1.1. Dožije-li se pojištěný dne uvedeného v pojistné smlouvě jako konec pojištění, pojistitel vyplatí pojištěnému sjednanou pojistnou částku pro případ dožití, byla-li sjednána při uzavření pojistné smlouvy a kapitálovou hodnotou pojištění ve výši stanovené k datu konce pojištění. Požádá-li o to pojištěný, pojistitel dohodne s pojištěným namísto jednorázového plnění výplatu doživotního nebo časově omezeného důchodu. Splátka důchodu nesmí činit méně než minimální výše uvedená v Přehledu poplatků.“

Úprava pojistného plnění v Pojistné smlouvě je dále specifikována pro zvolenou variantu SOUČET:

„1.2.1. Dojde-li v době trvání pojištění ke smrti pojištěného nikoli následkem sebevraždy do dvou let trvání pojištění a bylo-li sjednáno pojištění pro případ smrti s pevnou pojistnou částkou varianta pojistného plnění SOUČET, vyplatí pojistitel obmyšlenému sjednanou pojistnou částku a kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu oznámení pojistné události pojistiteli.“

V Pojistné smlouvě si Navrhovatel sjednal pojistnou částku pro případ smrti ve výši 10.000 Kč, rozsah pojistného plnění doplňuje čl. 2 bod 1 Doplnkových pojistných podmínek tak, že v případě dožití Navrhovatel obdrží kapitálovou hodnotu pojištění a v případě smrti obdrží oprávněná osoba pojistnou částku a kapitálovou hodnotu pojištění. Pojistné plnění je tedy přímo vázáno na kapitálovou hodnotu pojištění.

Kapitálovou hodnotu definuje bod 2.5. Doplnkových pojistných podmínek takto: *„Kapitálovou hodnotou se rozumí aktuální hodnota pojištění a člení se na kapitálovou hodnotu s garantovanou technickou úrokovou mírou a kapitálovou hodnotu negarantovanou. Kapitálová hodnota se snižuje k 1. dni každého účtovacího období o rizikové pojistné za základní pojištění, počáteční a správní náklady a poplatky. Kapitálová hodnota se zvyšuje o zaplacené pojistné. Kapitálová hodnota se může měnit s ohledem na vývoj cen podílových jednotek jednotlivých vnitřních fondů. Dále se kapitálová hodnota může snižovat o mimořádné výběry. ...“*

Pojem *„kapitálová hodnota pojištění“* je sám o sobě určitý bez ohledu na to, zda Instituce snižovala bez platného právního důvodu kapitálovou hodnotu pojištění. Pojistná smlouva je smlouvou o investičním životním pojištění, pro které je typické, že část pojistného je investována do fondů, a pojistitel jakkoliv negarantuje výnos fondu, který může být i záporný, tudíž výši pojistného plnění při dožití a též při smrti nemůže předem stanovit. Finanční arbitř tedy považuje pojistné plnění za sjednané dostatečně určitě.

K přenosu pojistného rizika, finanční arbitř argumentuje, že Instituce na sebe převzala pojistné riziko výplaty částky 10.000 Kč v případě smrti Navrhovatele. Instituce tak na sebe převzala riziko v části pojištění pro případ smrti. Investiční životní pojištění je kombinovaný produkt pojištění a investice, z logiky tohoto produktu tedy postačí, převzala-li Instituce pojistné riziko pouze v části produktu.

V dodatku k Pojistné smlouvě ze dne 12. 9. 2012 je sjednáno *„[c]elkové lhůtní pojistné 2.500 Kč“*, dále je uvedeno *„[f]rekvence placení pojistného: měsíčně.“* Finanční arbitř pojistné považuje za určitě ujednané ve smyslu § 4 odst. 1 písm. e) zákona o pojistné smlouvě.

Způsob, jakým se bude Navrhovatel podílet na výnosech Instituce, tedy proces rozdělení dosaženého výnosu, upravují další ujednání pojistných podmínek. Konkrétně z bodu 2.5. Doplnkových pojistných podmínek vyplývá, že Navrhovatel se na výnosu pojistitele z investování do podílových fondů podílí tak, že případný výnos podílových fondů je

Navrhovateli vyplacen v rámci kapitálové hodnoty, jejíž výši stanoví Instituce na základě ceny podílových jednotek v den odkupu.

Finanční arbitr dovozuje, že ujednání § 4 odst. 1 písm. g) zákona o pojistné smlouvě neomezuje výnos pojistitele jen na výnos z technických rezerv, ale hovoří obecně i o výnosu z investičního životního pojištění. Obecně je výnosem z investičního životního pojištění kladný rozdíl toho, že podílová jednotka je pojistitelem prodána za vyšší částku, než za jakou byla nakoupena.

Podle § 3 písm. p) zákona o pojistné smlouvě platí, že „[p]ro účely tohoto zákona se rozumí pojistným úplat za soukromé pojištění“, tj. pojistné je majetkem pojišťovny, a nikoliv majetkem pojistníka, který má (nebo jeho obmyšlená osoba) po pojišťovně jen pohledávku na mimořádný výběr / odkupné / pojistné plnění. Pokud tedy pojistitel alokuje pojistné do podílového fondu zvoleného pojistníkem, alokuje do něj svůj vlastní majetek. Pokud podílový fond docílí výnosu, jedná se tak o výnos z majetku pojistitele, tj. výnos pojistitele. Podle ujednání čl. 2.5 Doplnkových pojistných podmínek se tak Navrhovatel stoprocentně podílí na výnosu pojistitele z investování do podílových fondů, resp. i stoprocentně nese případnou ztrátu z investování.

Finanční arbitr uzavírá, že neshledal neplatnost některé z podstatných náležitostí Pojistné smlouvy.

5.4.4. Posouzení platnosti Pojistné smlouvy jako celku

Finanční arbitr shledal neplatnost ujednání o počátečních, správních nákladech a rizikovém pojistném.

Podle § 41 starého občanského zákoníku platí, že „[v]ztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.“

K částečné neplatnosti právního úkonu finanční arbitr odkazuje na ustálený přístup Nejvyššího soudu, vyjádřený např. v rozhodnutí ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1867/2012: „oddělitelnost části právního úkonu od ostatního jeho obsahu je třeba vždy dovodit výkladem z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo (§ 35 obč. zák.). Neoddělitelnost je tak třeba chápat ve smyslu obsahovém nikoliv reálné neoddělitelnosti; podle zásady favor negotii je pak třeba dávat přednost přístupu, který jinak zachovává ostatní části smlouvy (v projednávaném případě dohodu žalobkyně a žalované o provizi ve výši 5 % z kupní ceny od 7.073.820,- Kč do 7.527.269,- Kč a ve výši 6 % z kupní ceny 7.527.270,- Kč).“

Při posuzování věci z pohledu oddělitelnosti právního úkonu vyšel finanční arbitr ze zákonné definice pojistné smlouvy uvedené v § 2 zákona o pojistné smlouvě, že „[p]ojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.“

Rozhodný je tedy závazek pojistníka platit pojistné a tomu odpovídá závazek pojistitele vyplatit pojistné plnění.

Vůle Instituce vyplatit pojistné plnění v kapitálové hodnotě snížené o náklady a rizikové pojistné byla zásadní při uzavírání Pojistné smlouvy. Finanční arbitr nezjistil, že by cílem, se kterým uzavřela Instituce Pojistnou smlouvu, nebylo poskytnout sjednaný pojistný produkt a nebylo současně realizovat vlastní ekonomickou činnost, nicméně neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném tento účel narušuje a finanční arbitr z toho dovozuje, že Instituce by bez nákladů a rizikového pojistného Pojistnou smlouvu neuzavřela, protože by poskytovala pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Neplatná ujednání o počátečních, správních nákladech a rizikovém pojistném nejsou proto ve smyslu § 41 starého občanského zákoníku oddělitelná od ostatních ujednání pojistných podmínek a Pojistná smlouva je tudíž neplatná jako celek.

Protože finanční arbitr shledal neplatnost Pojistné smlouvy pro neurčitost nákladové struktury, již dále nezkoumal tvrzené vady předmluvní fáze a neopatřoval opakovaně podklady o účtovaných nákladech, když jejich zjištění by již nijak neovlivnilo rozhodnutí. Finanční arbitr dále nezjišťoval ani informace ke kampani „*Takové lepší spoření*“, když Navrhovatel nijak nekonkretizoval, zda byl v rámci dané kampaně osloven a kým, jaké informace mu byly v rámci této kampaně předány, jaké konkrétní informace by měl finanční arbitr zjišťovat a co by tyto informace měly prokazovat. K požadavku Navrhovatele, aby finanční arbitr Navrhovatelem kvalifikovaný nárok na vydání bezdůvodného obohacení z důvodu neplatnosti smlouvy posoudil i jako nárok na náhradu škody, finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 643/2000, které potvrzuje, že „*[p]rávní kvalifikace nároku žalobcem není pro soud závazná, neboť právní posouzení věci podle předpisů hmotného práva náleží soudu.*“ Finanční arbitr posoudil nárok Navrhovatele a shledal, že se jedná o nárok na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy.

5.5 Vydání bezdůvodného obohacení a námitka promlčení

Podle § 451 starého občanského zákoníku platí: „(1) *Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. (2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.*“

Podle § 457 starého občanského zákoníku platí, že „*[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.*“

Instituce se v tomto případě na úkor Navrhovatele bezdůvodně obohatila přijatým pojistným z neplatné Pojistné smlouvy a Navrhovatel mimořádnými výběry a odkupným.

Instituce vznesla v řízení před finančním arbitrem námitku promlčení pro vydání bezdůvodného obohacení pro případ neplatnosti Pojistné smlouvy. Návrh na zahájení řízení podal Navrhovatel k finančnímu arbitrovi dne 5. 4. 2017. Podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem se podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 112 starého občanského zákoníku staví promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého na straně Instituce.

Navrhovatel současně vznesl námitku promlčení pro vydání plnění, které mu poskytla Instituce na základě Pojistné smlouvy.

Jak vyplývá z § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, řízení před finančním arbitrem může zahájit, a uplatnit tak účinky zahájení řízení podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, pouze Navrhovatel. Jinak řečeno promlčecí doba se zahájením řízení Institucí nestaví. To však nebrání Instituci bránit se do výše nároku uplatněného Navrhovatelem kompenzační námitkou (námitkou započtení) ve vztahu k plněním, která poskytla Navrhovateli na základě Pojistné smlouvy. Finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 874/2005, ve kterém soud judikoval, že „*[v]ěřitel může uplatnit své právo proti dlužníkovi u soudu nejen podáním žaloby na plnění (§ 79 o. s. ř.), ale v řízení vedeném dlužníkem proti němu i podáním vzájemné žaloby (§ 97 odst. 1 o. s. ř.) a rovněž tzv. kompenzační námitkou, tedy projevem, jímž uplatňuje svou pohledávku k započtení proti pohledávce žalobce (§ 98 o. s. ř.). Od okamžiku, kdy bylo právo takto v řízení uplatněno, promlčecí doba až do skončení řízení neběží; po jeho skončení pak její běh pokračuje.*“

Subjektivní promlčecí doba práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je podle § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku dvouletá, když platí, že „*[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.*“

Objektivní promlčecí doba je podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tříletá, resp. desetiletá při úmyslném bezdůvodném obohacení, když platí, že „[n]ejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo.“

Pokud jde o vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby, pak odkazuje finanční arbitr na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu, že „[v]e vzájemném vztahu subjektivní a objektivní promlčecí doby se právo promlčí uplynutím jedné z nich i tehdy, běží-li ještě druhá promlčecí doba“ (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 28 Cdo 3977/2007).

Stran počátku běhu subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení Nejvyšší soud konstantně dovozuje, že „[z] hlediska posouzení počátku běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby podle § 107 odst. 1 obč. zák. je tedy rozhodný okamžik, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Jinak řečeno, pro začátek běhu subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení se vyžaduje skutečná (prokázaná) a nikoli jen předpokládaná vědomost oprávněného. K tomu dochází tehdy, kdy oprávněný zjistí takové skutkové okolnosti, které mu umožní uplatnit jeho právo žalobou u soudu. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy (§ 457 obč. zák.) je pak rozhodující subjektivní moment, kdy oprávněný zjistí takové okolnosti, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná“ (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 306/2005).

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel se o vzniku bezdůvodného obohacení na straně Instituce dozvěděl na základě telefonického rozhovoru na infolince Instituce dne 14. 10. 2015 (nahrávku předložila Instituce). V uvedeném telefonickém rozhovoru se Navrhovatel dozvěděl aktuální výši kapitálové hodnoty pojištění a aktuální výši možného mimořádného výběru a aktuální výši odkupného, současně věděl, jakou výši pojistného Instituci uhradil. Navrhovateli tak nic nebránilo obrátit se se žalobou na Instituci a domáhat se vrácení neoprávněně naúčtovaných poplatků. Finanční arbitr neshledal důvodnou námitku Instituce, že Navrhovatel se o výši bezdůvodného obohacení dozvěděl prostřednictvím jednotlivých výročních dopisů, když z výročních dopisů nevyplývají žádné informace o účtovaných nákladech, resp. ani aktuální výše kapitálové hodnoty.

Protože od října roku 2015, tedy od okamžiku počátku plynutí subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení neuplynula do zahájení řízení před finančním arbitrem doba dvou let, použije se pro posouzení promlčení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení objektivní tříletá lhůta, což znamená, že mezní datum rozhodné pro promlčení vydání bezdůvodného obohacení je den 5. 4. 2014, tj. tři roky před podáním návrhu k finančnímu arbitrovi. Objektivní promlčecí doba začala běžet faktickým zaplacením každého pojistného. Pojistné, které Navrhovatel zaplatil před datem 5. 4. 2014 je promlčené, pojistné zaplacené po tomto datu je z hlediska vydání bezdůvodného obohacení nepromlčené.

Pokud by se Instituce měla bezdůvodně obohatit na úkor Navrhovatele úmyslně, počítala by se místo objektivní tříleté promlčecí lhůty promlčecí lhůta desetiletá. Otázku prokazování úmyslu u bezdůvodného obohacení řešil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, ve kterém vyslovil závěr, že „nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování Nejvyšší soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků

žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázaná.“

O úmyslné bezdůvodné obohacení na straně Instituce by tedy šlo v případě, že by věděla nebo byla alespoň srozuměna s tím, že přijímáním běžného pojistného od Navrhovatele se bezdůvodně obohacuje. Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Instituce nebyla přesvědčena o platnosti Pojistné smlouvy, nebo že by Instituce měla úmysl (ať přímý či nepřímý) bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Finanční arbitr nezjistil, že by Instituce nebyla připravena plnit v případě pojistné události, Instituce současně Navrhovateli vyplácela pravidelný mimořádný výběr na úhradu běžného pojistného a po zániku pojištění vyplatila Navrhovateli odkupné. Finanční arbitr nemůže pro posouzení promlčení v tomto případě desetiletou promlčecí dobu použít.

K námitce promlčení v rozporu s dobrými mravy Nejvyšší soud judikoval ve svém rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, že „[u]platnění námitky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marně uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. O jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)“.

Z předložených podkladů finanční arbitr nezjistil, že by k promlčení uplatněného nároku Navrhovatele došlo vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, natož pak, aby některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření možnosti uplatnit námitku promlčení.

Jestliže Navrhovatel k rozporu námitky promlčení argumentuje zejména porušením povinností na straně Instituce a poukazuje na skutečnosti, že Instituce vypracovala Pojistnou smlouvu s vadami způsobujícími její neplatnost, jedná se o vylíčení skutkového základu podaného návrhu, nikoli však o popis zvláštních okolností navozujících rozpor námitky promlčení s dobrými mravy.

K argumentaci Navrhovatele, že Instituce sjednala s Navrhovatelem „úmyslně“ neplatnou smlouvu a neinformovala Navrhovatele o poplatcích, odkazuje finanční arbitr na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, které potvrzují, že skutkové závěry o vědomosti Instituce, že přijímá plnění, které jí po právu nenáleží, a bezdůvodně se tak obohacuje na úkor Navrhovatele, by musely vyplývat ze shromážděných podkladů, přičemž ze spisového materiálu tato vědomost Instituce nevyplývá. Finanční arbitr musí dále odmítnout jako nedůvodnou i námitku Navrhovatele, že úmysl Instituce bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele lze dovodit v souvislosti s úředním sdělením České národní banky ze dne 2. 5. 2012 publikovaném dne 14. 5. 2012, když vydané úřední sdělení není způsobilé jakkoli prokázat úmysl Instituce bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Jak již finanční arbitr vysvětlil výše, úmyslné jednání by muselo být v konkrétním vztahu Navrhovatele s Institucí v řízení prokázáno, nelze jej pouze dovozovat, a to ani na základě úředních sdělení České národní banky.

Zákonodárce včlenil do starého občanského zákoníku lhůty pro uplatnění práva domáhat se vydání bezdůvodného obohacení (náhrady škody) za účelem zachování právní jistoty ve vzájemných vztazích, jakož i k ochraně legitimního očekávání. Pod spravedlivým a rovnovážným uspořádáním práv a povinností vyplývajících z neplatné pojistné smlouvy

není možné bez dalšího spatřovat jen právo na vrácení toho, co si smluvní strany vzájemně plnily; naopak je potřeba brát v úvahu veškerá zákonná práva a povinnosti, která se na posuzovanou situaci vztahují, a to včetně ustanovení o promlčení práv.

Nelze opomenout, že Navrhovatel je tou stranou, která se dovolává neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů nezjistil, že by Instituce vznesla námitku promlčení za jiným účelem než jako obranu proti uplatněnému nároku.

Protože finanční arbitr posoudil námitku promlčení, kterou vznesla Instituce, jako důvodnou, zjišťoval, jakou výši pojistného Navrhovatel uhradil od 5. 4. 2014. Z výpisu plateb pojistného předloženého Institucí zjistil finanční arbitr, že Navrhovatel uhradil Instituci v období od 5. 4. 2014 do konce pojištění celkem na pojistném částku ve výši 80.340 Kč (ve výpočtu 32 plateb ve výši 1.500 Kč a 33 plateb ve výši 980 Kč).

Finanční arbitr dále zjistil, že Instituce vyplatila Navrhovateli na pravidelných mimořádných výběrech za celou dobu trvání pojištění částku ve výši 51.940 Kč a při zániku pojištění odkupné ve výši 61.414 Kč dne 23. 12. 2016. Navrhovatel vznesl v řízení před finančním arbitrem námitku promlčení k plněním vyplaceným Institucí. Instituce vznesla námitku započtení k plněním, která poskytla Navrhovateli přípisem ze dne 12. 11. 2018, č. j. FA/SR/ZP/360/2017 – 12. Finanční arbitr zjistil, že Instituci se promlčelo právo na vydání bezdůvodného obohacení ve smyslu § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku v podobě pravidelných mimořádných výběrů vyplacených do dne 12. 11. 2015, tj. tři roky před tím, než vznesla námitku započtení a zastavila tak běh promlčecí doby. Finanční arbitr z výpisu zaplaceného pojistného zjistil, že nepromlčené jsou mimořádné výběry vyplacené Institucí v celkové výši 13.720 Kč (14 plateb po 980 Kč vyplacených od 13. 11. 2015 do 13. 12. 2016) a odkupné vyplacené dne 23. 12. 2016 ve výši 61.414 Kč.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, že *„byla-li obě plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytli, peněžítá, provede soud vzájemné zúčtování obou neoprávněných majetkových prospěchů (dnešní terminologií bezdůvodných obohacení) a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení. Jestliže tedy jde o vrácení vzájemných peněžitých plnění z neplatné smlouvy, je třeba po vzájemném zúčtování těchto plnění uložit plnění rozdílu jednomu z účastníků...Tyto teoretické i judikatorní závěry vycházejí z toho, že ustanovení § 457 obč. zák. upravuje (oproti dalším skutkovým podstatám bezdůvodného obohacení) povinnosti účastníků, kteří si navzájem plnili na základě neplatné nebo zrušené smlouvy, zvláštním způsobem; totiž tak, že požadavek jedné smluvní strany, aby jí bylo druhou smluvní stranou vráceno plnění, jež jí poskytla, může uspět, jen je-li žadatelem navenek deklarována i připravenost vrátit to, co na základě takové smlouvy obdržel od druhé smluvní strany on sám (jde-li o žalobu, musí se uvedený závazek promítnout i do znění tzv. žalobního petitu). V případě povinnosti vrátit si oboustranně plnění jde v režimu ustanovení § 457 obč. zák. o tzv. synallagmatický (vzájemně podmíněný) závazek (srov. k tomu dále ustanovení § 560 odst. 1 obč. zák.). Jsou-li obě plnění peněžítá nebo jde-li o plnění, za něž musí být poskytnuta náhrada v penězích (srov. dikci § 458 odst. 1 obč. zák.), pak se specifická povaha ustanovení § 457 obč. zák. projevuje i tím, že v soudním řízení o žalobě o vrácení plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy lze přiznat pouze vrácení toho, oč peněžité plnění žalobce (nebo peněžítá náhrada za ně) přesahuje peněžité plnění (nebo peněžitou náhradu za ně) poskytnuté mu podle smlouvy žalovaným. Při takovém postupu se nevyžaduje (nepředpokládá) projev směřující k započtení. Na platnosti vyslovených závěrů, k nimž se i nadále ve své rozhodovací praxi hlásí, nevidí Nejvyšší soud důvodu cokoliv měnit ani pro případ, že jeden nebo oba účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy jsou v konkursu...Také dobová úprava institutu započtení v občanském zákoníku (srov. ustanovení § 97 obč. zák. ve znění účinném před 1. 1. 1992, zmíněné i v R 26/1975) totiž zakazovala jednostranný zápočet některých pohledávek; v režimu ustanovení § 457 obč. zák. se však takový zákaz neprosadil...v intencích ustanovení § 457 obč. zák. vzniká povinnost vrátit plnění (a tedy i „právo na vrácení“) již v okamžiku přijetí takového plnění (předcházejícímu prohlášení konkursu). K tomuto*

okamžiku se vypořádávají (způsobem plynoucím z R 26/1975 a R 15/1989) i vzájemně poskytnutá plnění...“.

Finanční arbitr po zohlednění důvodně vznesených námitek promlčení zúčtoval, co si Navrhovatel a Instituce vzájemně poskytli, tedy nepromlčené pojistné v celkové výši 80.340 Kč a Institucí vyplacené nepromlčené mimořádné výběry a odkupné v celkové výši 75.134 Kč (ve výpočtu 13.720 Kč + 61.414 Kč). Instituce je tedy povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení z titulu neplatné Pojistné smlouvy ve výši 5.206 Kč (ve výpočtu 80.340 Kč minus 75.134 Kč).

Námítku Navrhovatele, že při vzájemném zúčtování pohledávek je nutné nejprve s použitím principu priority dojít k závěru, která ze stran se obohatila, a teprve proti takto zjištěnému rozdílu je možné vznést námítku promlčení, musí finanční arbitr odmítnout. Finanční arbitr odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 33 Odo 791/2005, které potvrzuje, že právo na vydání bezdůvodného obohacení (resp. povinnost k vydání bezdůvodného obohacení) vzniká oběma stranám neplatné smlouvy a okamžik ke kterému se staví běh promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení u každé ze stran, se posoudí podle § 112 starého občanského zákoníku: „Podle § 112 obč. zák. nastává stavení promlčecí doby, je-li v promlčecí době (t.j. nejpozději v její poslední den) uplatněno právo u soudu anebo u jiného příslušného orgánu. K uplatnění práva u soudu přitom dochází většinou žalobou na plnění podle § 79 odst. 1 a § 80 písm. b) o. s. ř., popř. vzájemnou žalobou podle § 97 odst. 1 o. s. ř. či projevem žalovaného směřujícím k uplatnění pohledávky k započtení vůči žalobci ve smyslu § 98 o. s. ř. Protože vzájemná žaloba je rovněž žalobou, platí pro ni vše, co občanský soudní řád spojuje s tímto procesním úkonem (zejména v § 79 až § 83 o. s. ř.). S podáním vzájemné žaloby jsou proto spojeny také hmotněprávní účinky zahájení řízení, včetně stavení běhu promlčecích dob, ledaže zákon stanoví jinak. V občanskoprávních vztazích ke stavení promlčecí doby dochází zásadně dnem podání vzájemné žaloby u soudu, na rozdíl od obchodních věcí, kde platí speciální úprava obsažená v § 404 odst. 1 obch. zák. (k tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2007, sp. zn. 33 Odo 611/2005). Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal. Ze zákona tak vzniká synallagmatický závazek, v němž je povinnost obou stran k plnění na sebe vzájemně vázána. Každému z účastníků zrušené nebo neplatné smlouvy se tak zakládá právo na vydání toho, co druhé smluvní straně poskytl a povinnost vrátit plnění, které sám podle takové smlouvy obdržel. Občanský zákoník pro tento případ nemá samostatnou úpravu otázky promlčení ani stavení promlčecí doby tohoto synallagmatického závazku; proto se použijí ustanovení § 107 obč. zák. a § 112 obč. zák. [...] Na základě neplatné smlouvy o nájmu nebytových prostor ze dne 21. 1. 1991 se žalobkyni dostalo finančního plnění a žalovaná získala možnost užívat její nemovitost. Nebylo však namístě aplikovat § 107 odst. 3 obč. zák., jelikož v dané věci stojí proti sobě dvě práva na peněžitě plnění, tedy dvě promlčitelná práva. Na straně žalované je to právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté žalobkyni žalovanou na nájemné, na straně žalobkyně právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení spočívající v náhradě za užívání nemovitosti žalovanou (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002 a usnesení ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 951/2003).“

5.6 Úrok z prodlení

Podle § 517 odst. 2 starého občanského zákoníku platí, že „[j]de-li o prodlení s plněním peněžitého dluhu, má věřitel právo požadovat od dlužníka vedle plnění úroky z prodlení, není-li podle tohoto zákona povinen platit poplatek z prodlení; výši úroků z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis“.

Právo požadovat úroky z prodlení vyplývá přímo ze zákona a jediným předpokladem, který pro vznik tohoto práva starý občanský zákoník v § 517 odst. 1 vyžaduje, je, aby byl dlužník

s plněním svého dluhu v prodlení, protože platí, že „[d]lužník, který svůj dluh řádně a včas nesplní, je v prodlení“).

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99, dovodil, že „[b]ezdůvodné obohacení tedy představuje závazkový právní vztah, z něž pohledávka vzniká tomu, na jehož úkor se jiný bezdůvodně obohatil, a dluh tomu, kdo obohacení získal. Jestliže tento dluh (povinnost vydat bezdůvodné obohacení) nespočívá v povinnosti vydat věc, nýbrž v povinnosti platební, je nepochybné, že jde o dluh peněžítý, s jehož řádným a včasným nesplněním spojuje ustanovení § 517 obč. zák. nepříznivý důsledek vzniku prodlení na straně dlužníka s právem věřitele požadovat vedle plnění i úroky z prodlení.“

K otázce splatnosti bezdůvodného obohacení zaujímá Nejvyšší soud konstantní stanovisko, že „bezdůvodné obohacení představuje závazkový právní vztah, z něž pohledávka vzniká tomu, na jehož úkor se jiný bezdůvodně obohatil, a dluh tomu, kdo obohacení získal, přičemž bezdůvodné obohacení patří mezi nároky, u nichž není zákonnou úpravou stanovena splatnost pohledávek vzniklých z tohoto právního titulu, doba plnění je u nich obvykle vázána na výzvu věřitele podle § 563 obč. zák., teprve výzvou k plnění se dluh stává splatným a dlužník je povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán“ (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4260/2009).

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel vyzval Instituci k vydání bezdůvodného obohacení z Pojistné smlouvy ve smyslu § 563 starého občanského zákoníku připisem datovaným ke dni 31. 1. 2017, ve kterém požadoval „vydání bezdůvodného obohacení...ve výši 76.586 Kč... a dále zaplacení nákladů právního zastoupení ve výši 10.842 Kč...do 15 ti dnů od doručení této výzvy“. Z příložené dodejky finanční arbitr zjistil, že tento přípis byl doručen Instituci dne 2. 2. 2017. Jelikož Navrhovatel stanovil ve výzvě k vydání bezdůvodného obohacení 15denní lhůtu pro plnění Instituce počínající od doručení výzvy Instituci, dostala se Instituce do prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení vzniklého do dne výzvy k vydání bezdůvodného obohacení dne 18. 2. 2017.

Jelikož úroky z prodlení jsou podle § 121 odst. 3 starého občanského zákoníku příslušenstvím pohledávky, mají akcesorickou povahu a sledují tedy osud hlavní pohledávky. Právní vztah z úroků z prodlení je zároveň vedlejším (akcesorickým) závazkovým vztahem, neboť pojmově může vzniknout jen, pokud byl založen hlavní závazkový vztah, od kterého se vztah z úroků odvíjí. V projednaném případě to znamená, že promlčení části nároku má vliv na právo na úroky z prodlení. Judikatura Nejvyššího soudu k této otázce zaujímá stejné stanovisko: „[p]ovinnost platit úroky a úroky z prodlení nemůže trvat déle, než trvá závazek hlavní. Splněním dluhu (závazku) nebo jeho zánikem z jiného důvodu zaniká (končí) také povinnost platit úroky a úroky z prodlení jako vedlejší (akcesorický) závazkový právní vztah; zůstává tu jen povinnost zaplatit dospělé úroky a úroky z prodlení. Dojde-li k promlčení hlavního závazkového právního vztahu, nemůže se takový právní následek uplynutí času nevztahovat k závazku vedlejšímu (akcesorickému). I když promlčení úroků běží (může běžet) samostatně, je - jak vyplývá z výše uvedeného - nepochybné, že se promlčí, dojde-li k promlčení závazku dlužníka vrátit z důvodu úvěru poskytnuté peněžní prostředky, ledaže by byla jen ohledně nich promlčecí doba stavena nebo přetržena“ (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 21 Cdo 761/2007).

Povinnost Instituce platit úroky z prodlení se tak vztahuje jen k nepromlčené části bezdůvodného obohacení. Instituce je povinna zaplatit Navrhovateli úroky z prodlení z částky 5.206 Kč, která tvoří plnění z bezdůvodného obohacení Instituce po provedeném zúčtování plnění stran neplatné Pojistné smlouvy (viz kapitola 5.5 nálezu).

Výši zákonného úroku z prodlení upravuje s účinností od 1. 1. 2014 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., ze dne 16. října 2013, kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích (dále jen „Nařízení o výši úroků z prodlení“). Vztah

mezi tímto nařízením a předchozím nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ze dne 8. června 1994, kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku a kterým se stanoví minimální výše nákladů spojených s uplatňováním pohledávky, ve znění změnového nařízení č. 180/2013 Sb., ze dne 26. 6. 2013, upravuje § 19 odst. 1 Nařízení o výši úroků z prodlení, které stanoví, že „[v]ýše úroku z prodlení, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení, se řídí nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení.“

Podle § 2 Nařízení o výši úroků z prodlení platí, že [v]ýše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů.

Prvním dnem kalendářního pololetí, ve kterém došlo k prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení ve výši 5.206 Kč, byl den 1. 1. 2017, výše repo sazby stanovená Českou národní bankou k uvedenému datu byla 0,05 % p.a. Výše úroků z prodlení je tedy ročně 8,05 % (0,05 + 8 procentních bodů).

5.7 Návrh na určení vs. návrh na plnění

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“. Podle § 142 odst. 2 správního řádu finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“.

Protože je rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzuje finanční arbitr „nezbytnost“ určovacího návrhu analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví „[u]rčení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5054/2008, že „[n]aléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tehdy, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Jestliže však k porušení práva již došlo, a je tedy možno žalovat na splnění povinnosti, která z porušení práva vyplývá, nemá preventivní ochrana poskytovaná jinak podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žádného smyslu. Proto žaloba domáhající se určení podle tohoto ustanovení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. Vyslovený předpoklad však nelze chápat obecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odeprít. Za nedovolenou – při možnosti žaloby na plnění - lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž by vedla jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), nebo jestliže žaloba na plnění neřeší a ani nemůže řešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva, je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.“

Rovněž v rozhodnutí ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1734/2013, Nejvyšší soud dovodil, že „[ž]aloba na určení je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (v souzené věci se žalobce nedomáhal určení neexistence závazkového právního vztahu /práva/, ale určení neplatnosti smlouvy). Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné – dosud nezahájené nebo již probíhající – řízení (v němž je lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení“.

Navrhovatel svá tvrzení o uplatňování daňového zvýhodnění, kterým odůvodňoval právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy ve výroku nálezu, ani k výzvě finančního arbitra nedoložil. Protože samotný návrh na plnění v posuzovaném případě řeší celý obsah a dosah sporného vztahu (vydání bezdůvodného obohacení získaného za celou dobu trvání smluvního vztahu), neboť pojištění založené Pojistnou smlouvou skončilo a smluvní strany z ní nejsou již navzájem zavázány, např. k placení pojistného a plnění v případě pojistné události, má finanční arbitr za to, že není dán právní zájem na tom, aby finanční arbitr určil autoritativním výrokem, že Pojistná smlouva je neplatná, Navrhovatel ostatně právní zájem na samotném určení neplatnosti nikterak netvrdil. Otázka určení neplatnosti Pojistné smlouvy je v posuzovaném případě pouze předběžnou otázkou k nároku na plnění (na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy), která je z odůvodnění rozhodnutí finančního arbitra patrná.

6 K výrokům nálezu

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a po jejich pečlivém právním posouzení zjistil, že Pojistná smlouva je absolutně neplatná, protože jsou neplatná ujednání o počátečních, správních nákladech a o rizikovém pojistném, která jsou neoddělitelná od dalších ujednání Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr shledal, že se Instituce z neplatné Pojistné smlouvy bezdůvodně obohatila a po zohlednění námitek promlčení, které Instituce i Navrhovatel v řízení důvodně vznesli, a po provedeném zúčtování plnění stran neplatné smlouvy, rozhodl o tom, že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 5.206 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 5.206 Kč od 18. 2. 2017 do zaplacení. Ve zbývající části finanční arbitr návrh Navrhovatele zamítl.

Podle § 17a zákona o finančním arbitrovi platí, že „[v] nálezu, jímž arbitr vyhovuje, byť i jen zčásti, návrhu navrhovatele, uloží současně instituci povinnost zaplatit sankci ve výši 10 % z částky, kterou je instituce podle nálezu povinna zaplatit navrhovateli, nejméně však 15 000 Kč. Zaplacení 15 000 Kč uloží i v případech, kdy předmětem sporu není peněžitá částka. Sankce je příjmem státního rozpočtu.“ V tomto případě je Instituce povinna zaplatit sankci ve výši 15.000 Kč, protože 10 % z částky, kterou finanční arbitr Navrhovateli přiznal, nepřekračuje minimální sazbu sankce podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 15.000 Kč. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku III. tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce jcxgx98
Instituce – datová schránka zástupce 5pcgssn

